

คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า : การศึกษาเชิงวัฒนธรรมและโลกทัศน์¹

ราตรี แจ่มนิยม² วิทยารรณ อยู่เย็น³
และพุทธชาติ ไบธิบาล⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางความหมายของคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า รวมทั้งวัฒนธรรมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลา โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท (1) พจนานุกรมภาษาพม่า และหนังสือสำนวนพม่า (2) การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวพม่า จำนวน 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าสามารถ จัดกลุ่มตามเกณฑ์ทางความหมายได้ 2 ประเภท คือ (1) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และ (2) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกวัน เดือน ปี ลักษณะทางความหมายของคำบอก จุดของเวลาดังกล่าวนี้ยังสะท้อนวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของชาวพม่า ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ ด้านพระพุทธศาสนา สะท้อนวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี และด้านความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ

นอกจากนี้ด้านโลกทัศน์ของชาวพม่า สะท้อนให้เห็นว่า เวลาที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ คน และสัตว์ เวลาที่มีลำดับแบบ อดีต ปัจจุบัน อนาคต เวลาภายใน 1 วัน สามารถแบ่งออกได้เป็นส่วน ๆ และเวลาหมุนเวียนตลอดไปไม่หยุดนิ่ง

คำสำคัญ : 1. คำบอกเวลา 2. คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า 2. วัฒนธรรมและโลกทัศน์
ของชาวพม่า

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำบอกเวลาที่สะท้อนโลกทัศน์ในภาษาไทยกับภาษาพม่า” ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² นิสิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล aob_2549@hotmail.com

³ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมประจำภาควิชาภาษาศาตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

A Comparative Study of Time Expressions Reflection of Worldviews in Thai and Burmese⁵

**Ratree Chamniyom⁶ Wipawan Yooyen⁷
and Puttachat Potibal⁸**

Abstract

This research aimed to investigate the characteristics of meaning of point of time words in Burmese, including a study of culture and worldviews reflecting from point of time words in Burma. The data were collected from 2 sources: (1) Burmese dictionaries, books on Thai idiomatic expressions and Burmese idiomatic expressions; (2) interviews of 5 Burmese informants. And analyzed by using Ethnosemantics The research results revealed that:

There are 2 characteristics of meaning in Burma: (1) point of time words with meaning that indicate the exact time point, which could be divided into 2 types, that is, (1) point of time words within 1 day and (2) point of time words on days, months, and years.

Concerning the culture that reflected from the point of time words in Burmese, it indicated that there were point of time words that dealt with how to lead one's life and occupation reflecting agriculture life, how to lead their lives, and how monks lead their lives. Regarding Buddhism, it reflected important

---

⁵ This article is a part of Doctor of Philosophy dissertation entitled "A Comparative Study of Time Expressions Reflection of Worldviews in Thai and Burmese" Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University. Bangkok, Thailand.

⁶ Doctor of Philosophy Candidate, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, and Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kachanaburi Rajabhat University. Email address; aob_2549@hotmail.com

⁷ Thesis Advisor, Associate Professor, Ph.D, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.

⁸ Thesis Advisor, Assistant Professor, Ph.D, Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.

religious days and yearly festivals and rituals. And about beliefs, it reflected the belief about spirit.

In addition, it reflected the worldviews of Burmese. Time had relation to nature, human beings, and animals. Time had sequences of past, present, and future. Also, time could be divided into segments., and time moved on unceasingly.

Keywords: 1. Time Expression 2. Point of Time words in Burmese 2. Culture and worldviews in Burmese

บทนำ

เวลาเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่ง มีภาษากำเนิดขึ้นมา เวลาได้ถูกถ่ายทอดโดยมีภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของสังคมนั้น ๆ เวลาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละสังคมต่างมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การใช้คำบอกเวลาเพื่อการสื่อสารในสังคมนั้น ๆ มีความแตกต่างกันด้วย เช่น ชาวล้านนาเรียกปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ “ผีตากผ้าอ้อม” หมายถึง เวลายามเช้า ละอองน้ำสีขาวเกาะผืนใยเล็ก ๆ ปิดปากรูของแมลงตามพื้นดินบ้าง บางผืนกองอยู่บนยอดหญ้า บางผืนใหญ่ราวคิบบอกว่า ๆ บางผืนเล็กเพียงนิ้วเดียว (Phrommathep, 2011) ส่วนชาวไทยกรุงเทพฯ เรียก “ผีตากผ้าอ้อม” ในความหมายว่า แสงแดดที่สะท้อนกลับมาสว่างในเวลาจวนพลบค่ำในบางคราว (Royal Institution, 2013: 781)

นับตั้งแต่อดีตแม้ว่าคนไทยในสมัยโบราณยังไม่มึนาฬิกาเป็นเครื่องบอกเวลา แต่ก็สื่อสารกันได้ด้วยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว หรือพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ เป็นต้น ทำให้เกิดคำบอกจุดของเวลาขึ้นหลากหลาย อาทิ ตะวันตรงหัว ตะวันตกดิน เดือนหงาย เดือนแรม ดาวประกายพรึกขึ้น เข้าได้เข้าไฟ ป่ายควาย ฯลฯ

คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่านั้นเป็นอีกภาษาหนึ่งที่น่าสนใจเนื่องจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยเป็นระยะทางมากถึง 1,314 ไมล์ รัฐและมณฑลที่มีพรมแดนติดประเทศไทย ได้แก่ รัฐคะยา (ติดกับไทยทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน) รัฐกะหยิ่น (ติดกับไทยทางต่อล่าง ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดาก และกาญจนบุรี) รัฐมอญ (ติดกับไทยทางจังหวัดกาญจนบุรี) รัฐฉาน และมณฑลตะนาวศรี (ติดกับไทยตั้งแต่กาญจนบุรีไปจนถึงจังหวัดระยอง) (Niyomtham and Niyomtham, 2008: 17-26) จึงทำให้เกิดความเกี่ยวเนื่องกันทั้งในด้านศาสนา การเมือง ศิลปะ และวัฒนธรรม

ดังนั้นการศึกษาคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าจะช่วยขยายพรมแดนแห่งองค์ความรู้เกี่ยวกับไทยคดีศึกษา พม่าศึกษา และท้องถิ่นศึกษาตลอดแนวภูมิภาคตะวันตกของไทยให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น และยิ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นเรื่องการศึกษา ซึ่งจัดอยู่ในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาคมด้านอื่น ๆ มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน จึงควรส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านอาเซียนศึกษา เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา

ด้วยการสร้างความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน ดังนั้นการศึกษารวบรวมและวัฒนธรรมของชาวพม่า จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การเปิดประชาคมอาเซียน เพราะในอนาคตจะมีการติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างคนไทยกับคนพม่ามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางความหมายของคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า
2. เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาษาพม่า (Burmese) หมายถึง ภาษาพม่าสำเนียงย่างกุ้ง ถือว่าเป็นสำเนียงแม่แบบหรือสำเนียงมาตรฐานของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ที่ใช้พูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน เป็นภาษาประจำชาติที่ใช้เป็นภาษาราชการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มภาษาทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) สาขาภาษาพม่า-โลโล (Burmese-LoLo) ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan)

คำบอกจุดของเวลา (point of time) หมายถึง คำที่บอกจุดใดจุดหนึ่งของเวลาที่แสดงตำแหน่งหรือลำดับของเวลา สามารถตอบคำถามที่ว่า “เมื่อไร” ได้ แล้วคำตอบคือ เวลาที่ระบุได้สอดคล้องกับคำถามดังกล่าว ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และคำบอกวัน เดือน ปี จัดเป็นคำบอกจุดของเวลาทั้งสิ้น

โลกทัศน์ (worldview) หมายถึง ทรรศนะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพที่บุคคลในสังคมมองเห็นตัวเขา และความสัมพันธ์ของตัวเขากับสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งรับรู้ได้โดยผ่านระบบวิถีชีวิตที่มาจากวัฒนธรรมของตนเป็นพื้นฐานขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่
  - 1.1 พจนานุกรมไทย-พม่า และพจนานุกรมพม่า-ไทย ของ Wirat Niyomtham and Oranuch Niyomtham (2008)
  - 1.2 หนังสือภาษิต คำพังเพย และสำนวนพม่า-ไทย ของ May Myat Khaing and Renu Muenjanchoey (2000)
  - 1.3 หนังสือ ชื่อ မြန်မာဝဘားပုံ เป็นหนังสือสำนวนภาษาพม่า ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 ค.ศ.2011 ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

2. แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวพม่าที่พูดภาษาพม่า สำเนียงย่างกุ้งเท่านั้น

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ตามที่ Amara Prasithrathsint (2006: 75-83) กล่าวว่าการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) หรือมนุษยวิทยาปริชาน (cognitive anthropology) โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า ภาษาเป็นสิ่งสะท้อนความนึกคิดและการมองโลกของผู้บอกภาษา ดังนั้นภาษาจึงเป็นตัวแทนของสิ่งสำคัญ 2 สิ่ง คือ มโนทัศน์ (concept) และสรรพสิ่ง (thing) โดยมีคำทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโลกกายภาพรอบตัวมนุษย์ (physical word) เข้าสู่โลกภายในปริชาน (cognitive) ของมนุษย์ ฉะนั้นการวิเคราะห์ภาษาจึงเป็นวิธีการนำเราเข้าสู่ระบบปริชานได้ โดยหลักการสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ มี 5 ประการ ดังนี้

1. คำในภาษาเป็นตัวแทนของมโนทัศน์ ดังนั้นการวิเคราะห์ทำให้เห็นและเข้าใจมโนทัศน์ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจระบบความรู้ ความคิดและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาได้
2. ข้อมูลที่ใช้ต้องได้มาอย่างธรรมชาติและเป็นวัตถุวิสัย
3. เน้นการวิเคราะห์ความหมายของคำ
4. ผู้วิเคราะห์ต้องใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถตรวจสอบได้
5. เป้าหมายของการวิเคราะห์คือ การตีแผ่องค์ความรู้จากมุมมองของชาวบ้าน ไม่ใช่มุมมองของผู้วิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลจากงานวิจัยนี้เก็บจากแหล่งข้อมูลสองประเภทคือ (1) ข้อมูลจากพจนานุกรม และหนังสือสำนวนพม่า (2) ข้อมูลจากผู้บอกภาษาพม่า 5 คน การเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพิ่มเติม เพื่อเสริมข้อมูลที่เก็บจากพจนานุกรม เพราะพบว่าคำบอกเวลาที่ผู้บอกภาษาพม่าใช้บางคำไม่ปรากฏในพจนานุกรม แสดงว่าอาจมีคำบอกเวลาบางคำไม่ใช้แล้ว และมีคำใหม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นเพื่อให้การรวบรวมข้อมูลให้ได้คำบอกเวลาที่เป็นจริง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาพม่าเพิ่มเติม

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่ามาวิเคราะห์ลักษณะทางความหมาย รวมถึงวิเคราะห์วัฒนธรรมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลา แล้วเรียบเรียงเนื้อหา เชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า⁹

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าสามารถจัดกลุ่มตามเกณฑ์ทางความหมายได้ 2 ประเภท คือ (1) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และ (2) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกวัน เดือน ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน ในภาษาพม่ามีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ ธรรมชาติจึงมีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์มาอย่างยาวนาน และเมื่อเวลาเริ่มมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องหาจุดอ้างอิงเวลาเพื่อบำเหน็จกิจการต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยอาศัยการสังเกตธรรมชาติ สังเกตพฤติกรรมของสัตว์ และพฤติกรรมของมนุษย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตธรรมชาติ

คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน ในภาษาพม่า สามารถจำแนกออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกต ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว และท้องฟ้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงอาทิตย์

จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพม่าพบว่า การสังเกตดวงอาทิตย์สังเกตได้เฉพาะช่วงเวลากลางวันเท่านั้น และทุกคนยังคงเลือกสังเกตดวงอาทิตย์เป็นเครื่องบอกเวลาเนื่องจากสังเกตง่ายและค่อนข้างแน่นอน ในวันหนึ่ง ๆ ดวงอาทิตย์จะขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก ตลอดช่วงเวลาภายใน 1 วัน นับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกนั้น มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของลักษณะการเคลื่อนที่และระดับแสงสว่าง ดังตัวอย่างคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

⁹ งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระบบการถ่ายถอดระบบเสียงอักษรภาษาพม่าเป็นสัทอักษรตามแบบอัมพิกา รัตนพิทักษ์ (Rattanapitak, 2555: 6-9) โดยเลือกวิธีการถ่ายถอดเสียงแบบกวาง (phonemic transcription) คือการจดบันทึกเฉพาะเสียงสำคัญคือ หน่วยเสียง (phoneme) เท่านั้น

ມိုးလင်း /mó líN/ (ฟ้า+แจ้ง, สว่าง) หมายถึง ฟ้าสว่าง,
รุ่งอรุณ

မနက်တေတေ /má-nɛ? sá sá/ (เช้า+เน้น ๆ) หมายถึง
เช้าตรู่

နေတက်ချိန် /nè dɛ? tɕ^h è iN/ (ตะวัน+ขึ้น+เวลา)
หมายถึง เวลาตะวันขึ้น

နေထွက်ချိန် /nè t^hwɛ? tɕ^hèiN/ (ตะวัน+ออก+เวลา)
หมายถึง เวลาตะวันเบิกฟ้า

နေပြင် /nè mjiN/ (ตะวัน+สูง) หมายถึง สาย (ตะวันโต้น)

နေဖင်ထိုးချိန် /nè p^hiN t^hó tɕ^hèiN/ (ตะวัน+กัน, ตูด+
แทง+เวลา) หมายถึง ตะวันส่องตูด (เวลาสาย)

နေမွန်းတက်ချိန် /nè múN dɛ? tɕ^hèiN/ (ตะวัน+เที่ยง+
ขึ้น+เวลา) หมายถึง เวลาใกล้เที่ยงวัน

နေမွန်းတည့် /nè múN dɛ/ (ตะวัน+เที่ยง+ขึ้น+เวลา)
หมายถึง เวลาเที่ยงวัน

ညနေတောင်း /ŋə nə sáuN/ (กลางคืน+ตะวัน+เอียง)
หมายถึง บ่ายคล้อย

ညနေ /ŋə nə/ (กลางคืน+พระอาทิตย์) หมายถึง ตอนเย็น, บ่าย

နေညိုချိန် /nè ŋò tɕ^hèiN/ (ตะวัน+คล้ำ, เข้ม+เวลา)
หมายถึง เวลาตะวันตกดิน

နေဝင်ချိန် /nè witN tɕ^hèiN/ (ตะวัน+เข้า) หมายถึง
เวลาตะวันชิงพลบ

နေကွယ်ချိန် /nè kwɛ tɕ^hèiN/ (ตะวัน+บัง,ดับ+เวลา)
หมายถึง เวลาตะวันลับฟ้า

မှောင်စအချိန် /m^oauN sa ʔə tɕ^hèiN/ (มืด+เริ่ม+
เวลา) หมายถึง เวลาหัวค่ำ

မှောင်ပျူ /m^oauN pja pja/ (มืด+กลาง ๆ) หมายถึง
มืดสลัว (ตอนค่ำ)

မိုးချုပ် /mó tɕ^hou ʔ/ (ฟ้า+คลุม, ปิด) หมายถึง เวลาค่ำ

ညဦးဝံ /ŋə ʔu jaN/ (กลางคืน+ต้น, หัว+ยาม) หมายถึง
ตอนหัวค่ำ

จากข้อมูลคำบอกจุดของเวลาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า
ตลอดช่วงเวลาใน 1 วัน นับตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกนั้น คนพม่าสังเกต
ดวงอาทิตย์แล้วนำมาสร้างคำเพื่อใช้บอกเวลา โดยมีลำดับเวลาตั้งแต่เวลาเช้าถึงเวลาค่ำ

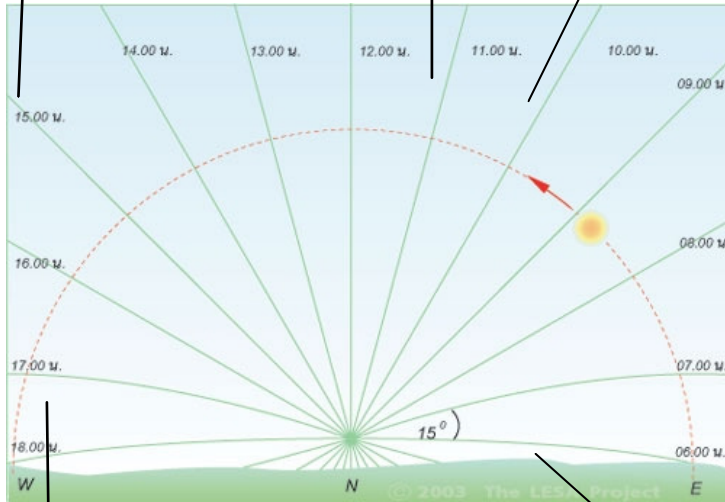

สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

เวลาช่วงบ่าย 13.00-16.00 น.
ညနေစောင်း /ne̊ n̄ə̊ s̄əuN/
 บ่ายคล้อย
ညနေ /ne̊ / บ่าย

เวลาเที่ยง 11.00-12.00 น.
နေမွန်းတက်ချိန် /n̄ə̊ m̄uN d̄ɛ̊ ɪ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาใกล้เที่ยงวัน
နေမွန်းတက်ချိန် /n̄ə̊ m̄uN d̄ɛ̊ ɪ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาเที่ยงวัน

เวลาสาย 09.00-10.00 น.
နေမြင့် /n̄ə̊ mj̄iN/
 สาย (ตะวันออก)
နေဝင်ထိုးချိန် /n̄ə̊ phīN/
 tho̊ t̄ɕ̄h̄eiN/ ตะวันส่องตุต

เวลาช่วงเย็น 16.00-19.00 น.
ညနေ /ne̊ / ตอนเย็น
နေညိုချိန် /n̄ə̊ ɲ̄o̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาตะวันตกดิน
နေဝင်ချိန် /n̄ə̊ wīN t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาตะวันตกซึ้งพลบ
နေကွယ်ချိန် /n̄ə̊ kw̄ɛ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาตะวันตกลับฟ้า
မှောင်ဝအချိန် /m̄əuN s̄ə̊ ɪ̊ ɔ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาหัวค่ำ
မှောင်ပျူ /m̄əuN pj̄ə̊ pj̄ə̊/
 มีดกลาง ๆ (ตอนค่ำ)
ညဦးဝံ /ɲ̄ə̊ ɹ̄ū jāN/
 ตอนหัวค่ำ

เวลาช่วงเช้า 06.00-07.00 น.
နေတက်ချိန် /n̄ə̊ d̄ɛ̊ ɪ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาตะวันออกขึ้น
နေထွက်ချိန် /n̄ə̊ thw̄ɛ̊ ɪ̊ t̄ɕ̄h̄eiN/
 เวลาตะวันออกเบิกฟ้า
မနက်စောစော /m̄ə̊-n̄ɛ̊ ɪ̊ s̄ō s̄ō/
 เช้าตรู่

แผนภูมิที่ 1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงอาทิตย์

ที่มา : <http://www.lesa.biz/astrology>

1.1.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตดวงจันทร์

จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพม่าพบว่า การสังเกตดวงจันทร์จะสังเกตได้เฉพาะช่วงเวลากลางคืนเท่านั้น คนพม่าสังเกตลักษณะของดวงจันทร์ เช่น แสงสว่าง ตำแหน่งหรือการเคลื่อนที่ หรือการเว้าแหว่ง แล้วนำมาสร้างคำเพื่อใช้บอกเวลาดังตัวอย่างคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

လဆန်း /la shaN/ (เดือน+ขึ้น) หมายถึง ข้างขึ้น

လဆုတ် /la shouʔ/ (เดือน+ถอย) หมายถึง ข้างแรม

လပြည့်ည /la pji ɲa/ (เดือน+เต็ม,ครบ+คืน) หมายถึง

คืนพระจันทร์เต็มดวง

လမိုက်ည /la maiʔ ɲa/ (เดือน+มีตมิต+คืน) หมายถึง

คืนเดือนมีต

လပြည့် /la pji/ (เดือน+เต็ม, ครบ) หมายถึง

พระจันทร์เต็มดวง ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ

လကွယ် /la kwɛ/ (เดือน+บัง, ตับ) หมายถึง เดือนดับ

ตรงกับวันแรม 14 ค่ำ ในเดือนที่มี 29 วัน และตรงกับวันแรม 15 ค่ำ ในเดือนที่มี 30 วัน

1.1.3 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับดวงดาว

ผู้บอกภาษาพม่ายังคงใช้ดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นเครื่องบอกเวลาดังตัวอย่างคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

ຈຸຣ໌ອບ໌ກວ໌ຍ໌ຈຸຣ໌ /khu-ŋiʔ siN tɕɛ tɕʰeiN/ (เจ็ด+

ดวง+ดาว+เวลา) หมายถึง ตอนดาวลูกไก่ขึ้น เวลาประมาณ 24.00 น.

ມိုးວວາວ໌ກວ໌ຍ໌ຈຸຣ໌ /móθauʔ tɕɛ tɕʰeiN/

(ฟ้า+ตี่ม+ดาว+เวลา) หมายถึง ตอนดาวประกายพรึกขึ้น เวลาข้ามีต ประมาณ 04.00 น.

1.1.4 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตท้องฟ้า

จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพม่าพบว่า คนพม่าสังเกตท้องฟ้าโดยมองว่าท้องฟ้ามีพลังอำนาจทำให้เกิดเวลากลางวันได้ เปรียบเหมือนกับ

ได้ดื่มหรือสูบกินกินความมึดให้หายไปแล้ว ความสว่างจึงเข้ามาแทน จึงนำคุณลักษณะของห้องฟ้ามาใช้สร้างเป็นคำบอกจุดของเวลา คือคำว่า

คู่ดาวจักษ์ /mó θauʔ tɕʰeiN/ (ฟ้า+ดื่ม+เวลา)

หมายถึง เวลารุ่งอรุณ, ฟ้าสาง ประมาณ 05.00-06.00 น.

1.2. คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตพฤติกรรมของสัตว์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของสัตว์ทั้งสัตว์ ในธรรมชาติและสัตว์เลี้ยง มีดังนี้

ดุนอับวัก:ปักษ์จักษ์ /n̄ɔʔ ʔ ʔeiʔ táN pjaN tɕʰeiN/ (นก+

คอน+กลับ+เวลา) หมายถึง เวลาคอนบิน กลับคอน เวลาเย็นประมาณ 18.00 น.

กักร์ตุงจักษ์ /tɕɔʔ ʔ twùN tɕʰeiN/ (ไก่+ขัน+เวลา) หมายถึง

ตอนไก่ขันเวลาประมาณ 06.00 น.

กักร์ตุงมูมิ่ล๊ะ /tɕɔʔ ʔ pʰa twùN muá mó líN/

(ไก่ตัวผู้+ขัน+ฟ้าสว่าง, รุ่งสาง) หมายถึง ไก่ตัวผู้เริ่มขันฟ้าก็สว่าง

กักร์อับวัก:วัก /tɕɔʔ ʔ eiʔ táN tɕʰeiʔ/ (ไก่+คอน+

ขัน) หมายถึง เวลาไก่ขันคอน เวลาเย็นประมาณ 18.00 น.

กักร์วัก:วักจักษ์ /tɕwɛ́ nwá θeiN tɕʰeiN/ (ควาย+วัว+เก็บ+

เวลา) หมายถึง ตอนเก็บวัวควาย เวลาประมาณ 16.00-18.00 น.

1.3. คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ จำแนกเป็นคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ และคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของฆราวาส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตวิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ ได้แก่ การออกบิณฑบาต การฉันอาหาร และการตีกังสดาล ดังตัวอย่างคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

ลวัก:วักจักษ์ /yə́ háN shwáN khaN tɕwá

tɕʰeiN/ (พระ+บิณฑบาต+เวลา) หมายถึง ตอนพระออกบิณฑบาต เวลาประมาณ

05.30 น.

ရက်အခိုက်အစိတ်ချိန် /jə hán ʔə jò

sʰwáN bəuN tɕʰeiN/ (พระ+ฉันอาหารเช้า+เวลา) หมายถึง ตอนพระฉันเช้า เวลาประมาณ 07.00 น.

ရက်နေ့လည်အခိုက်ချိန် /jə hán ne ʔe

sʰwáN bəuN tɕʰeiN/ (พระ+ฉันอาหารกลางวัน+เวลา) หมายถึง ตอนพระฉันเพล เวลาประมาณ 11.00-12.00 น.

ကြေးညီဝေးချိန် /tɕé si ti tɕʰeiN/ (กึ่งสวด+

ตี+เวลา) หมายถึง ตอนตีกึ่งสวด ช่วงเวลาที่ตีเพื่อบอกเวลา เช่น ตีกึ่งสวด ตอนเวลาทำวัตรเช้า หรือบิณฑบาตเสร็จ เวลาประมาณ 07.30 น. ตีกึ่งสวด ตอนทำวัตรเย็นเสร็จ เวลาประมาณ 18.30 น.หรือตีกึ่งสวดตอนในเวลาเฉพาะกิจ เช่น ตอนทำพิธีในงานศพ ตอนที่แพทย์ไปผ่าซ้ำ และตอนสวดมนต์ประจำวันเสร็จ ช่วงที่ตีกึ่งสวดหากใครได้ยินเสียง ก็มักจะกล่าวคำ “สาธุ” 3 ครั้ง ทำให้ผู้กล่าวได้กุศลด้วย

1.3.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตรวติการดำเนินชีวิตของฆราวาส

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตรวติการดำเนินชีวิตของฆราวาส ได้แก่ การหุงข้าวใส่บาตร และการเรียนหนังสือ ดังตัวอย่างคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

အခိုက်အစိတ်ပြုအခိုက်လောင်းချိန် /ʔə jəN

shúN tɕʰe ʔ pji shúN láuN tɕʰeiN/ (เข้ามีต+ภัตตาหาร+หุงข้าว+แล้ว+ใส่บาตร+เวลา) หมายถึง ตอนเข้ามีตหุงข้าวใส่บาตร เวลาประมาณ 04.00-05.00 น.

ကျောင်းတက်အချိန် /tɕáun dɛ ʔ ə ʔ tɕʰeiN/

(โรงเรียน+เข้า+เวลา) หมายถึง เวลาโรงเรียนเข้า เวลาประมาณ 09.00 น.

ကျောင်းဆင်းချိန် /tɕáun sʰiN tɕʰeiN/ (โรงเรียน+เลิก+เวลา)

หมายถึง เวลาโรงเรียนเลิก เวลาประมาณ 15.00 น.

1.4 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยใช้นาฬิกาเป็นเครื่องบอกเวลา

ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (Republic of the Union of Myanmar) ในอดีตก่อนที่จะมีนาฬิกาแบบสมัยใหม่ (๑๓๖๖) ขึ้นนั้น ชาวพม่าจะกำหนดดูเวลาโดยอาศัยดวงตะวันและน้ำ เป็นสิ่งชี้บอก ในวันหนึ่ง ๆ พม่าจะแบ่งช่วงเวลาเป็น กลางวันมี 30 คาบ และกลางคืนมี 30 คาบ รวมเป็น 60 คาบ ต่อหนึ่งวัน

ส่วนเวลาใน 1 คาบหรือ 1 ชั่วโมงแบบพม่า (ဝက်နာရီ) นั้น จะมีเท่ากับ 24 นาที พม่าในยุคราชวงศ์จะมีกองหลวง ที่เรียกว่า บะโฮลี (ပတ်ရီဝည်) ใช้ตีบอกเวลา มีจำนวน 8 กลอง เป็นกลองสำหรับตีบอกเวลา ตอนกลางวัน 4 กลอง และตีบอกเวลา ตอนกลางคืนอีก 4 กลอง วันหนึ่งจะตีกลอง 8 ครั้ง แต่แต่ละครั้งหมายถึงช่วงเวลา 1 ยาม หรือที่เรียกว่า บะโฮ (ပတ်ရီ) ในหนึ่งวันพม่าจึงแบ่งเวลาออกเป็น 8 ยาม ประมาณว่า หนึ่งยามจะมีช่วงเวลาราว 3 ชั่วโมง ดังนั้นพม่าในอดีต จึงแบ่งเวลาแต่ละวันออกเป็น 2 แบบคือ แบบคาบเวลา กำหนดวันหนึ่งมี 60 คาบ และแบบยาม กำหนดให้วันหนึ่ง มี 8 ยาม (Wirat Niyomtham and Oranuch Niyomtham, 2008: 233) แต่พอมาถึง สมัยปัจจุบันชาวพม่ามีนาฬิกาแบบสมัยใหม่ (ဝက်နာရီ) ใช้เป็นเครื่องบอกเวลา ผู้วิจัยพบว่า คนพม่านับเวลาภายใน 1 วัน มีลักษณะ 5 แบบ โดยนับเป็นระบบตัวเลข 1-12 ดังนี้

แบบที่ 1 คำแสดงเวลา (နံနက် /nàN nE ʔ/ แสดงเวลาตั้งแต่ 01.00-10.00 น.)+ตัวเลข+นาฬิกา (နာရီ nà ji) เช่น **နံနက် 7 နာရီ** หมายถึง เวลา 07.00 น.

แบบที่ 2 คำแสดงเวลา (နေ့လည် /ne ʔE ʔ/ แสดงเวลาตั้งแต่ 11.00-12.00 น.)+ตัวเลข+นาฬิกา (နာရီ nà ji) เช่น **နေ့လည် 12 နာရီ** หมายถึง เวลา 12.00 น.

แบบที่ 3 คำแสดงเวลา (မွန်းလွဲ /mwáN lwÉ/ แสดงเวลาตั้งแต่ 13.00-14.00 น.)+ตัวเลข+นาฬิกา (နာရီ nà ji) เช่น **မွန်းလွဲ 1 နာရီ** หมายถึง เวลา 13.00 น.

แบบที่ 4 คำแสดงเวลา (ညနေ /ŋa ne/ แสดงเวลาตั้งแต่ 15.00-18.00 น.)+ตัวเลข+นาฬิกา (နာရီ nà ji) เช่น **ညနေ 4 နာရီ** หมายถึง เวลา 16.00 น.

แบบที่ 5 คำแสดงเวลา (ည /ŋa/ แสดงเวลาตั้งแต่ 19.00-24.00 น.)+ตัวเลข+นาฬิกา (နာရီ nà ji) เช่น **ည 9 နာရီ** หมายถึง เวลา 21.00 น.

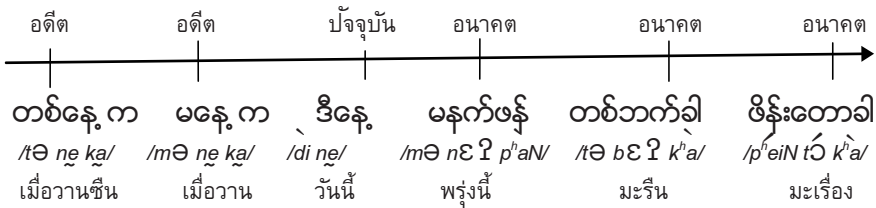
2. คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อพิจารณาเกณฑ์ตามทางความหมาย สามารถจำแนก คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ (1) คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิด อดีต ปัจจุบัน อนาคต (2) คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย และ (3) คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน ดังรายละเอียดตามลำดับ ต่อไปนี้

2.1 คำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต

ชาวพม่ามีแนวคิดเรื่องเวลาว่า มีลักษณะเคลื่อนที่ต่อเนื่องไปไม่หยุดนิ่ง ดังสำนวนที่ว่า အချိန်နှင့် နာရီသည် လူကိုမတောင့် / ɪə tɕʰèiN niN nà jì nà jì θi lù kò mə sauN/ หมายถึง เวลาและนาฬิกา คนจึงไม่รอกอย ซึ่งตรงกับสำนวนไทยว่า เวลาและวารีไม่เคยคอยใคร มนุษย์มองจุดของเวลาในลักษณะการเคลื่อนที่เป็นจุดของเวลาปัจจุบัน และถือว่าเวลาก่อนปัจจุบันเป็นอดีต และเวลาที่ยังมาไม่ถึงปัจจุบันเป็นอนาคต คำบอกบอกจุดของเวลาตามแนวคิดนี้ มีดังนี้

2.1.1 คำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องความหมายเกี่ยวกับวัน ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องความหมายเกี่ยวกับวัน ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

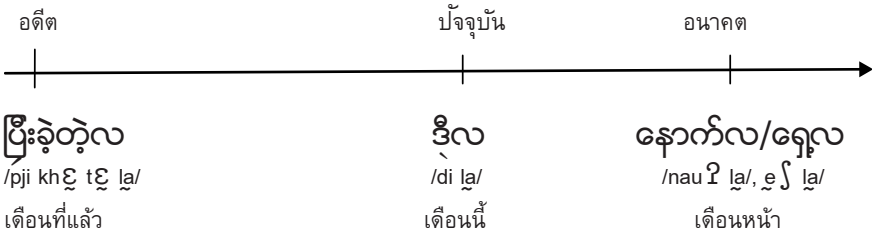

နောက်ရက် /nau ɪ jɛ ɪ/ วันหลัง

แผนภูมิที่ 2 คำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องความหมายเกี่ยวกับวัน ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2.1.2 คำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องความหมายเกี่ยวกับเดือน ตามแนวคิด อดีต ปัจจุบัน อนาคต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องความหมายเกี่ยวกับเดือนตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

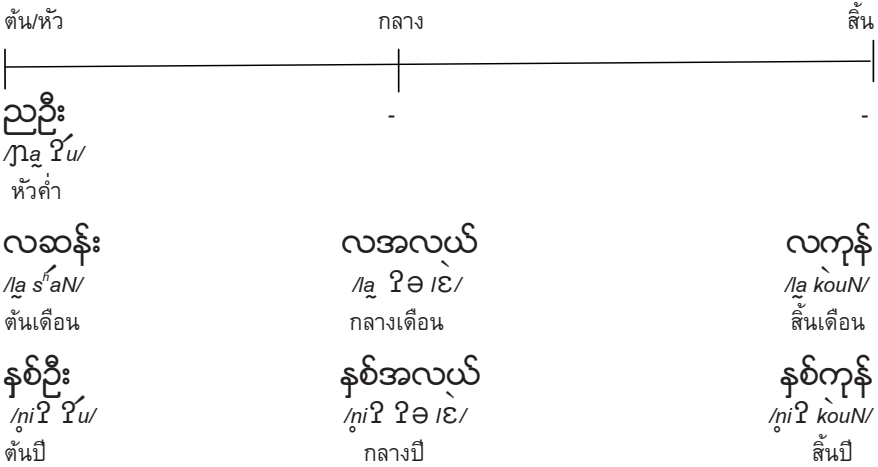

ลูนจู้แฉวาล
/luN khɛ̌ ɰ́ la/
เดือนที่ผ่านมา

แผนภูมิที่ 3 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับเดือน ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย

คำบอกเวลาที่เกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้นและจุดปลาย สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย

2.3 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน

ผลการวิเคราะห์พบคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันในรอบสัปดาห์ คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันในรอบเดือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวันในรอบสัปดาห์

การเรียกชื่อวันในสัปดาห์ หรือ เนะ (နေ့) ในภาษาพม่า กำหนดเรียกตามดาวนพเคราะห์หรือ โจ้ (ဂြိုဟ်) เช่นเดียวกับไทย แต่เรียกต่างกัน (Wirat Niyomtham and Oranuch Niyomtham, 2008: 244) ดังนี้

တနင်္ဂနွေနေ့	/tə niN ga nwè ne/	วันอาทิตย์
တနင်္လာနေ့	/tə niN la ne/	วันจันทร์
အင်္ဂါနေ့	/i eiN ga ne/	วันอังคาร
ဗုဒ္ဓဟူးနေ့	/bou i da hú ne/	วันพุธ
ကြာသပတေးနေ့	/tə a θa bə dé ne/	วันพฤหัสบดี
သောကြာနေ့	/θau i tə a ne/	วันศุกร์
စနေနေ့	/sə ne ne/	วันเสาร์

2.3.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวันในรอบเดือน

คนพม่ามีคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันในรอบเดือน 2 แบบ คือ คำบอกจุดของเวลาที่นับตามระบบจันทรคติ และระบบสุริยคติ ดังนี้

2.3.2.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวันซึ่งนับตามระบบจันทรคติ

จันทรคติ หมายถึง วิธีนับวัน เดือน ปี โดยถือเอาการโคจรของดวงจันทร์หรือการกำหนดตำแหน่งของดวงจันทร์เป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน ในภาษาพม่ามีการนับวันตามระบบจันทรคติ ซึ่งระบบนี้จะนับวันเป็นแบบ “ข้างขึ้น” และ “ข้างแรม” โดยสังเกตความสว่างและการเว้าแหว่งของดวงจันทร์เป็นหลัก เช่น

လဆန်း 1 ရက်	/la s'áN ti i jɛ i/	ขึ้น 1 ค่ำ
လဆန်း 2 ရက်	/la s'áN ɲi i jɛ i/	ขึ้น 2 ค่ำ
လဆုတ် 1 ရက်	/la s'hou i ti i jɛ i/	แรม 1 ค่ำ
လဆုတ် 2 ရက်	/la s'hou i ɲi i jɛ i/	แรม 2 ค่ำ

**2.3.2.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน
ซึ่งนับตามระบบสุริยคติ**

สุริยคติ หมายถึง วิธีนับวัน เดือน ปี แบบสากล โดยถือเอา
การโคจรของดวงอาทิตย์เป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับ
วันในภาษาพม่าตามระบบสุริยคติ เช่น

1	ရက်နေ့	/ti jɛ ɩ ne/	วันที่ 1
2	ရက်နေ့	/ni ɩ jɛ ɩ ne/	วันที่ 2
3	ရက်နေ့	/toN jɛ ɩ ne/	วันที่ 3

**2.3.2.3 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันโดยสื่อ
ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน
โดยสื่อความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวัน
โดยสื่อความหมายเกี่ยวกับ วันสำคัญทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี และความเชื่อ
ทางโหราศาสตร์ มีดังนี้

1) คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันโดยสื่อความหมาย
เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา

คนพม่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเหมือนกับคนไทย ดังนั้น
จึงมีคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาพุทธ โดยนับวันตามระบบจันทรคติ
เช่นเดียวกับของไทย ดังตัวอย่าง

ဝါဆိုလပြည့်နေ့ /wà s^hò lə pji ne/ หมายถึง
วันเข้าพรรษา หรือวันวาโซ ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือนห้าของพม่า หรือประมาณ
เดือนกรกฎาคมของไทย

ဝါထွက်သည့်နေ့ /wà t^hwɛ ɩ 0i ne/ หมายถึง
วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปดของพม่า หรือประมาณเดือนตุลาคม
ของไทย

2) คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับวันโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับ
ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี

ประเพณี พิธีกรรมของคนพม่าส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ
ดังนั้นจึงมีคำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมอันเนื่องมาจากศาสนาพุทธ
ได้แก่

သင်္ကြန်အကျနေ့ /0ə tɕàN ɩə tɕà ne/ หมายถึง

วันมหาสงกรานต์ ตรงกับเดือน 1 ของพม่า หรือเดือนเมษายนของไทยคนพม่าถือว่าช่วงเวลานี้เป็นวันมงคล จึงนิยมเข้าวัดรักษาศีล ช่วยกวาดลานวัด และลานเจดีย์ สรงน้ำพระพุทธรูปและเจดีย์ รดน้ำดำหัวพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ตลอดจนครูบาอาจารย์ และสละผมให้ผู้เฒ่าผู้แก่ด้วยน้ำสัปปายะ งดการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต สร้างกุศลด้วยการปล่อยวัว ควายและปลา

တန်ဆောင်တိုင်နေ့ /təN s'əuN taiN ne/ หมายถึง

วันตามประเพณี จัดขึ้นในวันเพ็ญของเดือนแปดของพม่า (ตรงกับวันลอยกระทงของไทยคือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12) จัดขึ้นทั่วประเทศ ชาวบ้าน ตามเมืองต่าง ๆ ตามประเพณีโคมไฟตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ จนถึงแรม 2 ค่ำ ตลอดสามวันสามคืน เป็นการสมโภชแสดงความยินดีที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับลงมายังโลกมนุษย์ เป็นวันที่ระลึกวันที่พระพุทธเจ้ากลับลงมาจากดาวดึงส์ ในครั้งที่พระพุทธองค์ยังมีพระชนม์อยู่ด้วย

2.3.3 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ

เดือนตามระบบปฏิทิน

คนพม่ามีวิธีการนับเดือน 2 ระบบ คือ ระบบจันทรคติ และระบบสุริยคติ จึงทำให้เกิดคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.3.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ

เดือนตามระบบจันทรคติ

ตามประเพณีท้องถิ่นของคนพม่าจะกำหนดเดือนตามระบบจันทรคติ 1 ปี มี 12 เดือน มีข้อสังเกตว่า เดือนหนึ่งของพม่า เท่ากับเดือนห้าของไทย และเดือนสิบสองของไทยเท่ากับเดือนแปดของพม่า แต่ละเดือนมีชื่อตามลำดับดังนี้

တန်ခူးလ /də-gu la/ เดือนหนึ่ง **ကဆုန်လ** /kə-s'ouN la/ เดือนสอง **နယုန်လ** /nə-jouN la/ เดือนสาม **ဝါဆိုလ** /wa-sho la/ เดือนสี่ **ဝါခေါင်လ** /wa-khauN la/ เดือนห้า **တော်သလင်းလ** /tə -θ ə-liN la/ เดือนหก **ဝီတင်းကျွတ်လ** /θə-dìN-təwou? la/ เดือนเจ็ด **တန်ဆောင်မုန်း** /də-zəuN-mouN la/ เดือนแปด **နတ်တော်လ** /na? dɔ? la/ เดือนเก้า **ပြာသိုလ** /pja-θə-la/ เดือนสิบ **တပို့တွဲလ** /də-po? dwé la/ เดือนสิบเอ็ด และ **တပေါင်းလ** /də-bəuN la/ เดือนสิบสอง

2.3.3.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ

เดือนตามระบบสุริยคติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนในภาษาพม่าตามระบบสุริยคติกำหนดให้ 1 ปี มี 12 เดือน ปัจจุบันพม่านิยมใช้

เดือนตามระบบสุริยคติแบบสากล ดังนี้

- จันทรคติ /zaN na wa ri la/ เดือนมกราคม
- กุมภาพันธ์ /phe phɔ wa ri la/ เดือนกุมภาพันธ์
- มีนาคม /ma ɨ la/ เดือนมีนาคม
- เมษายน /ɨe pji la/ เดือนเมษายน
- พฤษภาคม /me la/ เดือนพฤษภาคม
- มิถุนายน /zuN la/ เดือนมิถุนายน
- กรกฎาคม /zu laiN la/ เดือนกรกฎาคม
- สิงหาคม /θi ja gou ɨ la/ เดือนสิงหาคม
- กันยายน /sɛ ɨ tiN ba la/ เดือนกันยายน
- ตุลาคม /ɨau ɨ to ba la/ เดือนตุลาคม
- พฤศจิกายน /no wiN ba la/ เดือนพฤศจิกายน
- ธันวาคม /di ziN ba la/ เดือนธันวาคม

2.3.3.3 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อ

ความหมายเกี่ยวกับตำราโหราศาสตร์

คนพม่านับเดือนตามตำราโหราศาสตร์โดยแบ่งเดือนออกเป็น 12 ราศี ได้แก่ **มกราคม** /ma ka ra ɔ i/ ราศีมังกร **กุมภาพันธ์** /ko ra θ i/ ราศีกุมภ์ **มีนาคม** /meiN ra θ i/ ราศีมีน เป็นต้น

2.3.3.4 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อ

ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

คนพม่าสังเกตธรรมชาติเป็นเครื่องบอกเวลา จึงทำให้เกิดคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ต้นไม้ ฝน ดังตัวอย่าง

ရွှေဝေလောင်း ထောင်းမကျိုး /nwè thə-nauN

s'auN mθ-tɕi/ หมายถึง ฤดูร้อน ต้นสีเสียด ฤดูหนาว ต้นมะขาม ช่วงฤดูร้อนในพม่าเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ต้นสีเสียดเป็นสมุนไพรมีสรรพคุณทางยาที่สำคัญคือ แก้อาการท้องร่วง และแก้บิดได้ คนพม่าใช้แก่นหรือเปลือกลำต้นนำมาต้มเอาน้ำรับประทานแก้อาการท้องร่วง มักเป็นกันบ่อยในช่วงฤดูร้อน ส่วนในช่วงฤดูหนาวประมาณเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ตรงกับช่วงฤดูหนาวพอดี ชาวบ้านจะนำเมล็ดมะขามมาคั่วหรือเผาไฟจนเกรียม เลือกรับประทานเฉพาะเนื้อในเมล็ดมะขาม มีรสชาติมันอร่อย นอกจากเมล็ดมะขามใช้เป็น

อาหารขบเคี้ยวแล้วยังช่วยคลายหนาวในขณะที่ที่คั่วหรือเผาอีกด้วย

ပဒေါက်ပန်းပွင့်ချို /pə-dau ʔ pán pwiN tɕʰeiN/

หมายถึง ตอนดอกประดู่บาน ประมาณช่วงเดือนหนึ่งของพม่า (เดือนเมษายนของไทย) ดอกประดู่เป็นดอกไม้ประจำชาติของคนพม่า มีสีเหลืองทอง ผลิดอกและส่งกลิ่นหอมในช่วงเวลาที่คนพม่าเฉลิมฉลองปีใหม่คือช่วงเทศกาลสงกรานต์ ถือเป็นดอกไม้แห่งเทศกาลสงกรานต์ โดยชาวบ้านจะนำมาบูชาพระ เสียบผมติดที่หน้ารถ ปักที่กระถาง หรือบางบ้านคอยจับจองต้นประดู่เพื่อตัดดอกขาย เชื่อกันว่า ดอกประดู่คือสัญลักษณ์ของความแข็งแรงและทนทาน

နွမ်းပုံဖျက်မိုး /nʉám pòN phjɛ ʔ mó/ หมายถึง

ฝนพังกองงา ประมาณช่วงเดือนสิบของพม่า (เดือนธันวาคม-มกราคมของไทย) เป็นช่วงที่ชาวไร่กำลังเก็บเกี่ยวจะต้องคอยเฝ้าระวังฝนหลงฤดู หากตกลงมาในเวลาที่ไม่เกี่ยวงาก็จะทำให้งาเสียหาย

2.3.3.5 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมในรอบปี

ประเพณี พิธีกรรมในรอบปีของคนพม่าที่ให้เป็นประจำปี เช่น งานกวนข้าวทิพย์ งานบูชาเทพนัต ทำให้เกิดคำบอกจุดของเวลา ได้แก่

ထမနွဲ့ပွဲတော် /thə ma nʉ pwe tɔ̀/ หมายถึง

เทศกาลทะมะเนะ หรืองานกวนข้าวทิพย์จัดขึ้นช่วงเดือนสิบเอ็ดของพม่า (เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ของไทย) เป็นช่วงที่ชาวบ้านจะเริ่มเกี่ยวข้าว จึงถือเป็นการฉลองการเก็บเกี่ยวข้าวด้วยโดยจะจัดช่วงประมาณเดือนมกราคม จัดขึ้นทั่วประเทศ

နတ်ပွဲတော် /na ʔ pwe tɔ̀/ หมายถึง งานบูชา

เทพนัต จัดขึ้นช่วงเดือนของพม่า (เดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของไทย) สังคมพม่ายังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาผี คือ การบูชา **နတ်** ซึ่งจะพบว่าภายในบ้านของชาวพม่าบางบ้านจะมีหิ้งบูชาตั้งอยู่ใกล้หิ้งพระพุทธรูปหลายบ้านปลูกศาลคล้ายศาลพระภูมิไว้ที่หน้าบ้านขี้ไต้รั่มไม้ใหญ่ริมทางมีศาลอยู่ทั่วไป และในเขตลานพระเจดีย์ พบว่ามีรูปนัตเป็นองค์เทพเจ้า เทวี ผู้เฒ่า ฯลฯ

2.3.3.6 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับเดือนโดยสื่อความหมายเกี่ยวกับอาชีพ

คนพม่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำให้เกิดคำบอกจุดของเวลา เช่น

ဝပီးရိတ်ချို /sə-bá jei ʔ tɕʰeiN/ หมายถึง

ตอนเก็บเกี่ยวข้าว ประมาณเดือนสิบเอ็ดของพม่า (เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ของไทย)

2.3.4 คำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับปีตามระบบปฏิทิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำบอกจุดของเวลาเกี่ยวกับปี โดยนับตามรอบศักราช พบว่า คนพม่านับปีตามรอบศักราช 3 แบบ คือ เมียนมาร์ศักราช คริสตศักราชและศาสนศักราช ดังคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

မြန်မာ့ဘဝတ္တရာ /mjəN mà θ_a kə ji ɪ/ หมายถึง

เมียนมาร์ศักราช เทียบได้กับจุลศักราชของไทย เมียนมาร์ศักราชน้อยกว่าศาสนศักราช 1182 ปี และน้อยกว่าคริสตศักราช 638 ปี

ခရစ်ဘဝတ္တရာ /k^hə ri ɪ θ_a kə ji ɪ/ หมายถึง

คริสตศักราช ปีคริสตศักราชมากกว่าปีเมียนมาร์ศักราช 638 ปี และน้อยกว่าปีศาสนศักราช 544 ปี

ဘာသာဘဝတ္တရာ /θ_a θ_a nà θ_a kə ji ɪ/ หมายถึง

ศาสนศักราชเทียบได้กับพุทธศักราชของไทย แต่พม่านับเริ่มตั้งแต่วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน เมื่อ 544 ปี ก่อนคริสตศักราช ซึ่งต่างจากไทย 1 ปี โดยถือเอาปีที่ 543 ปี ก่อนคริสตศักราช เป็นปีเริ่มพุทธศักราช ดังนั้นศาสนศักราชของพม่าจึงมากกว่าคริสตศักราช 544 ปี ส่วนพุทธศักราชของไทยมากกว่าคริสตศักราช 543 ปี

วัฒนธรรมและโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า ทั้งคำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และคำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายบอกวัน เดือน ปี มีลักษณะทางความหมายที่สะท้อนวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของสังคมพม่าได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า

ผลการวิเคราะห์คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าได้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

คำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและอาชีพของคนพม่าสะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และวิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ดังนี้

1.1.1 คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม

คนพม่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ได้แก่

ဝပီးရိတ်ချိန် /sə bá jei ʔ tɕ^heiN/ หมายถึง

ตอนเก็บเกี่ยวข้าว

နွမ်းပုံပျက်မိုး /nəN pòN p^hje ʔ mó/ หมายถึง ฝนพังกองนา

1.1.2 คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีความเป็นอยู่ของฆราวาส

คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของฆราวาสได้สะท้อนให้เห็นว่า คนพม่ามีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต คือ การสร้างกุศล และการขอพรพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่พึ่งทางใจ และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของคนพม่า เช่น

အရုံဆွမ်းချက်ပြီးဆွမ်းလောင်းချိန် /ʔá jòN

s^huN tɕ^hɛ ʔ pji s^huN láuN tɕ^heiN/ (เข้ามีต+ภัตตาหาร+หุงข้าว+แล้ว+ใส่บาตร+เวลา) หมายถึง ตอนเข้ามีตหุงข้าวใส่บาตร เวลาประมาณ 04.00-05.00 น.

1.1.3 คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์

คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ได้แสดงให้เห็นถึงกิจวัตรประจำวันที่เป็นระเบียบวินัยของพระสงฆ์ ดังตัวอย่าง

ရောင်းဆွမ်းခံကြချိန် /jə ʔáN s^hwáN k^háN tɕ^hwá

tɕ^heiN/ (พระ+บิณฑบาต+เวลา) หมายถึง ตอนพระออกบิณฑบาต เวลาประมาณ 05.30 น.

ဝတ်တက်ချိန် /wa ʔ tɛ ʔ tɕ^heiN/ (ทำวัตร+เวลา)

หมายถึง เวลาทำวัตร

ကြေးစည်ဝါးချိန် /tɕé si tí tɕ^heiN/ (กึ่งสวด+ตี+เวลา) หมายถึง ตอนตีกึ่งสวด

1.2 คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
วิถีชีวิตของคนพม่าส่วนใหญ่จะผูกพันกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงพบคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ กิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา และประเพณี พิธีกรรมในรอบปีอันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา ดังนี้

1.2.1 คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนวันสำคัญทางพุทธศาสนา

พระสงฆ์ชาวพม่ามีวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญ ดังที่ปรากฏในคำบอกจุดของเวลา ได้แก่

ဥပုသ်နေ့ /ʔu pouʔ ne/ (พระ+วัน) หมายถึง วันอุโบสถ

หรือวันพระ

သောတနင်္ဂနွေ /da ma sa tɕa ne/ (ธรรมจักร+วัน)

หมายถึง วันอาสาฬหบูชา

ဝါဆိုလပြည့်နေ့ /wà sʰò la pjí ne/ (กรกฎาคม+

เดือนเพ็ญ+วัน) หมายถึง วันเข้าพรรษา

1.2.2 คำบอกจุดของเวลาที่สะท้อนประเพณี พิธีกรรม ในรอบปี

พุทธศาสนิกชนชาวพม่ามีความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา จึงประกอบประเพณี พิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ งานรดน้ำต้นโพธิ์ งานไหว้บูชาเจดีย์ งานบวชสามเณร งานทอดกฐิน ดังที่ปรากฏเป็นคำบอกจุดของเวลาต่อไปนี้

ပုဇွန်နေ့ /bouʔ da ne/ หมายถึง วันพุทธะ ตรงกับวันเพ็ญ

ของเดือน **ကဆုန်လ** /kə-sʰòN la/ (เดือนเมษายน-พฤษภาคม) ช่วงนี้ที่พม่า อากาศร้อนอบอ้าว ชาวพุทธพม่าจึงจัดงานวันรดน้ำต้นโพธิ์ ซึ่งตรงกับวันที่ พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน

ဘုရားပွဲတော် /pu-ja pwé tò/ (เจดีย์+เทศกาล) หมายถึง

งานไหว้บูชาเจดีย์

ရှင်ပြုပွဲတော် /ʃiN pu-je pwé tò/ (สามเณร+เทศกาล)

หมายถึง งานบวชสามเณร

ကဝိန့်ခင်းပွဲတော် /kə-theiN khiN pwé tò/ (กฐิน+

เทศกาล) หมายถึง งานทอดกฐิน

1.3 คำบอกจุดของเวลาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นดินแดนแห่งพุทธศาสนาและพุทธเจดีย์ คนพม่าต่างเคารพพระสงฆ์ ซึ่งถือเป็นเนื้อนาบุญ และเป็นที่พักแห่งกุศล แต่วิถีชีวิตของสังคมพม่ายังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาผี หรือภูชานัต (**နတ်**) ยังคงพบว่า ภายในบ้านของคนพม่าบางบ้านมีหิ้งภูชานัตตั้งอยู่ใกล้หิ้งบูชาพระพุทธรูปหรือบางบ้านปลุกศาลนัตไว้หน้าบ้าน ที่ได้รับไม่ริมทางมีศาลนัตปรากฏอยู่ทั่วไป เช่น

နတ်ပွဲတော် /naʔ pwé tò/ หมายถึง งานบูชาเทพนัต

2. โลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า

คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่าได้สะท้อนโลกทัศน์ของคนพม่า ได้แก่ เวลาที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ คน และสัตว์ เวลาภายใน 1 วัน สามารถแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ได้ และเวลาเป็นสิ่งที่หมุนเวียนตลอดไป รายละเอียดดังนี้

2.1 เวลาที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ คน และสัตว์

คำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และคำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายบอกวัน เดือน ปี ในภาษาพม่าแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของสังคมพม่าว่ามีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับธรรมชาติ ได้แก่ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ผู้คนในสังคม รวมถึงสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ ไก่ นก และควาย แสดงให้เห็นว่าเมื่อคนพม่าสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ พฤติกรรมของคน และสัตว์อย่างมีระบบ จึงยึดถือใช้เป็นเกณฑ์ในการสื่อสารบอกเวลาโดยประมาณได้

2.2 เวลาใน 1 วันสามารถแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ได้

สังคมพม่าได้แบ่งเวลาออกเป็น 2 ส่วน คือกลางวันและกลางคืน และแต่ละส่วนสามารถแบ่งย่อยออกเป็น ส่วน ๆ ได้อีก เช่น မနက် /mə nɛ ɪ/ เช้า နေ့မွန်းတည့် /nè múN dɛ/ เที่ยง ညနေ/ဂါး nè/ เย็น မောင်အချိန် /máun sa ɪ ɔ tɕ'eiN/ เวลาหัวค่ำ ฯลฯ

2.3 เวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบอกเวลาแบบอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

คำบอกจุดของเวลาที่มีความหมายบอกวัน เดือน ปี ในภาษาพม่าแสดงให้เห็นว่าสังคมพม่ามองเวลามีลักษณะเป็นกระแส มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด โดยแสดงลำดับเวลาการเกิดก่อนหลัง เช่น อดีต แสดงเวลาที่เกิดก่อนปัจจุบัน อนาคต แสดงเวลาที่เกิดหลังเวลาปัจจุบัน เช่น

မနေ့က /mə nə ka/ หมายถึง เมื่อวาน (แสดงเวลาในอดีต)

ဒီနေ့ /di nə/ หมายถึง วันนี้ (แสดงเวลาในปัจจุบัน)

မနက်ပိုင်း /mə nɛ ɪ p'áN/ หมายถึง พรุ่งนี้ (แสดงเวลาในอนาคต)

2.4 เวลาเป็นสิ่งที่หมุนเวียนตลอดไปไม่หยุดนิ่ง

โลกทัศน์ของคนพม่าที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลา แสดงให้เห็นว่าเวลาเป็นสิ่งที่หมุนเวียนไปไม่หยุดนิ่ง กล่าวคือ เริ่มจากเวลาในแต่ละวันจะเริ่มจาก နံနက်/မနက် /naN nɛ ɪ/, /mə nɛ ɪ/ หมายถึง เวลาเช้า နောက်ကျ /nau ɪ tɕ'a/ สาย နေ့မွန်းတည့် /nè múN dɛ/ หมายถึง เวลาเที่ยงวัน မွန်းလွဲချိန် /múN lwé tɕ'eiN/ หมายถึง ตอนบ่าย ညနေ /ဂါး nè/ หมายถึง ตอนเย็น

๑๘๐๐๓๖๑๖ /mɑuN sɑ ʔə tɕʰeiN หมายถึง เวลาหัวค่ำ เมื่อเริ่มต้นวันใหม่ ก็จะมีวันที่เวลาเช้าอีกหมุนเวียนเช่นนี้ตลอดไป

สรุปและอภิปรายผล

เวลาเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของมนุษย์มาช้านาน จนกระทั่งภาษาได้เกิดขึ้นมาในโลก มนุษย์จึงคิดค้นวิธีการบอกเวลาขึ้นมาและใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวิธีดังกล่าวกลายเป็นคำบอกเวลาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน เนื่องจากในแต่ละสังคมต่างก็มีวัฒนธรรมทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไป นับตั้งแต่อดีตแม้ว่าคนพม่าในสมัยโบราณยังไม่มีนาฬิกาเป็นเครื่องบอกเวลา แต่ก็สื่อสารกันได้ด้วยการสังเกตจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว และท้องฟ้า หรือพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ ดังนั้นผลการวิเคราะห์คำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่า จึงทำให้เข้าใจวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของสังคมพม่าได้มากยิ่งขึ้น ด้วยลักษณะทางความหมายของคำบอกจุดของเวลาในภาษาพม่ามีความหลากหลาย จึงสะท้อนวัฒนธรรมและโลกทัศน์ของสังคมพม่าได้ดังนี้

ลักษณะทางความหมายของคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตธรรมชาติ (2) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ (3) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยสังเกตพฤติกรรมของมนุษย์ และ (4) คำบอกจุดของบอกเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาโดยใช้นาฬิกาเป็นเครื่องบอกเวลา

ลักษณะทางความหมายคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกวัน เดือน ปี แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามแนวคิดอดีต ปัจจุบัน อนาคต (2) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ตามแนวคิดจุดเริ่มต้น และจุดปลาย และ (3) คำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี ตามระบบปฏิทิน

ทั้งคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาภายใน 1 วัน และคำบอกจุดของเวลาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ได้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมพม่า ได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์และฆราวาส การนับถือพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมในรอบปี และความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของพระพุทธศาสนาส่งผลต่อวัฒนธรรมทางความคิดของสังคมพม่า โดยถูกถ่ายทอดผ่านภาษา นำมาสร้างเป็นคำศัพท์ที่สื่อความหมายบอกจุดของเวลาเพื่อใช้สื่อสารในสังคมของตน

นอกจากนี้ด้านโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกจุดของเวลาแสดงให้เห็นว่า สังคมของชาวพม่ามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ คน และสัตว์ เวลาภายใน 1 วัน สามารถแบ่งออกได้เป็นส่วน ๆ เวลาที่มีลำดับแบบอดีต ปัจจุบัน อนาคต และเวลามีลักษณะ หมุนเวียนตลอดไปไม่หยุดนิ่ง

References

Aye Aye Kyin. 2014. Lecturer in Yangon Myanmar. Interview, 22 July 2014.

Berlin, Brent. (1992). **Ethnobiological Classification: Principle of Categorization of Plants and Animals in Traditional Societies**. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Kullavanijaya, P. (2003). A Historical Study of Time Markers in Thai. **Manusaya: Journal of Humanities**, 6: 88-106.

May Myat Khaing and Muenjanchoey, R. (2000). **Proverbs Aphorism Idiom in Burmese-Thai (ภาษิต คำพังเพย และสำนวนพม่า-ไทย)**. Bangkok: Sahadhammika Printing Center.

Me Me Tin. 2014. Lecturer in Yangon Myanmar. Interview, 27 July 2014.

Myat Htaik. 2014. Writer in Yangon Myanmar. Interview, 28 August 2014.

Niyomtham, W., and Niyomtham, O. (2008). **Learning Myanmar Society and Culture (เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมพม่า)**. Phitsanulok: Trakulthai Printing Center.

Nyo Mar Soe. 2014. Businessman in Yangon Myanmar. Interview, 30 August 2014.

Phrommathep, N. (2011). **Lanna-legend “Phi-Tak-Pha-Aom” (ตำนานล้านนา “ผีตากผ้าอ้อม”)**. [Online]. Retrieved May 10, 2015 from <http://www.gotoknow.org/posts465278>.

Prasithratsint, A. (2006). **More Will Be Linguist (กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์)**. Bangkok: Chulalongkorn University Printing Center.

Rattaanapitak, A. (2012). **Request and Politeness Strategies in Burmese**. Doctor of Philosophy Thesis in Linguistics, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand.

Robert, R. (2008). **Social Anthropology**. New Jersey: Transaction Publishers.

Royal Institution. (2013). **Royal Institute Dictionary 2011 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554)**. Bangkok: Nanmeebooks Printing Center.

Win Min Htwe. 2014. Contractor in Yangon Myanmar. Interview, 15 August 2014.

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန
မြန်မာစာ အဖွဲ့ ဦးစီးဌာန. 2011. မြန်မာစကားပုံ၊ 6
အကြိမ်၊ နေပြည်တော်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ ဦးစီးဌာန၊
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်။

ဆုလဲ့ရည် နှင့် ကိန္နရီ (မြန်မာစာ). 2013. ရင်သွေးငယ်အဖေ
ကောင်းဆိုးမြန်မာစကားပုံ (၁၀၀) ။ရန်ကုန်:
ရင်သွေးငယ်စာပေ။